EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 20.5.2020.
COM(2020) 523 final

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

par Rumānijas 2020. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Rumānijas 2020. gada konverģences programmu

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

par Rumānijas 2020. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Rumānijas 2020. gada konverģences programmu

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. panta 2. punktu un 148. panta 4. punktu,

ņemot vērā Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 (1997. gada 7. jūlijs) par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu[1] un jo īpaši tās 9. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1176/2011 (2011. gada 16. novembris) par to, kā novērst un koriģēt makroekonomisko nelīdzsvarotību[2], un jo īpaši tās 6. panta 1. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta rezolūcijas,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Sociālās aizsardzības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

tā kā:

(1) Komisija 2019. gada 17. decembrī pieņēma gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģiju, tādējādi uzsākot 2020. gada Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadu. Tajā pienācīgi ņēma vērā Eiropas sociālo tiesību pīlāru, ko Eiropas Parlaments, Padome un Komisija pasludināja 2017. gada 17. novembrī. Komisija 2019. gada 17. decembrī uz Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1176/2011 pamata pieņēma arī brīdināšanas mehānisma ziņojumu, kurā Rumānija bija minēta to dalībvalstu vidū, par kurām tiks izstrādāts padziļināts pārskats.

(2) 2020. gada ziņojums par Rumāniju[3] tika publicēts 2020. gada 26. februārī. Tajā bija izvērtēts, kā Rumānija īstenojusi tai adresētos ieteikumus, ko Padome pieņēma 2019. gada 9. jūlijā[4], turpmākie pasākumi, kas veikti pēc iepriekšējos gados pieņemtajiem ieteikumiem, un Rumānijas progress virzībā uz stratēģijas

[1] OV L 209, 2.8.1997., 1. lpp.
[2] OV L 306, 23.11.2011., 25. lpp.
[3] SWD(2020) 522 final.
[4] OV C 301, 5.9.2019., 117. lpp.

"Eiropa 2020" valsts mērķu sasniegšanu. Tajā bija ietverts arī padziļināts pārskats, kurš veikts saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1176/2011 5. pantu un kura rezultāti arī tika publicēti 2020. gada 26. februārī. No Komisijas veiktās analīzes secināms, ka Rumānijā pastāv makroekonomikas nelīdzsvarotība. Neaizsargātība jo īpaši ir saistīta ar izmaksu konkurētspēju un tekošā konta deficīta palielināšanos ekspansīvas fiskālās politikas un neprognozējamas uzņēmējdarbības vides apstākļos.

(3) 2020. gada 11. martā Pasaules Veselības organizācija oficiāli pasludināja Covid-19 uzliesmojumu par pasaules mēroga pandēmiju. Tā ir nopietna sabiedrības veselības ārkārtas situācija, kas skar iedzīvotājus, sabiedrību kopumā un ekonomiku. Tā pakļauj valstu veselības sistēmas smagai spriedzei, rada traucējumus globālajās piegādes ķēdēs, nestabilitāti finanšu tirgos un patērētāju pieprasījuma satricinājumus un negatīvi ietekmē dažādas nozares. Tā apdraud cilvēku darbvietas un ienākumus un uzņēmumu darbību. Tā ir izraisījusi ievērojamu ekonomikas satricinājumu, kam jau ir nopietnas sekas Eiropas Savienībā. Komisija 2020. gada 13. martā pieņēma paziņojumu[5], kurā aicināja koordinēt rīcību, reaģējot uz krīzi ekonomikā, un iesaistīt visus dalībniekus valstu un Savienības līmenī.

(4) Vairākas dalībvalstis ir izsludinājušas ārkārtas stāvokli vai ieviesušas ārkārtas pasākumus. Ārkārtas pasākumiem vajadzētu būt stingri samērīgiem, nepieciešamiem, ar ierobežotu ilgumu un saskaņā ar Eiropas un starptautiskajiem standartiem. Turklāt uz tiem būtu jāattiecina demokrātiskā pārraudzība un iespēja tos neatkarīgi pārskatīt tiesā.

(5) 2020. gada 20. martā Komisija pieņēma paziņojumu par Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējās izņēmuma klauzulas iedarbināšanu[6]. Šī klauzula, kuru veido Regulas (EK) Nr. 1466/97 5. panta 1. punkts, 6. panta 3. punkts, 9. panta 1. punkts un 10. panta 3. punkts un Regulas (EK) Nr. 1467/97 3. panta 5. punkts un 5. panta 2. punkts, atvieglo budžeta politikas koordināciju nopietnas ekonomikas lejupslīdes laikā. Komisija savā paziņojumā pauda Padomei viedokli, ka pašreizējos apstākļos, ņemot vērā paredzamo nopietno ekonomikas lejupslīdi Covid-19 uzliesmojuma dēļ, ir pieļaujams iedarbināt šo klauzulu. Dalībvalstu finanšu ministri 2020. gada 23. martā piekrita Komisijas novērtējumam. Vispārējās izņēmuma klauzulas iedarbināšana ļauj uz laiku atkāpties no korekcijām vidēja termiņa budžeta mērķa sasniegšanai, ja tas neapdraud fiskālo stabilitāti vidējā termiņā. Attiecībā uz korektīvo daļu Padome uz Komisijas ieteikuma pamata var arī nolemt pieņemt pārskatītu fiskālo trajektoriju. Vispārējā izņēmuma klauzula neaptur Stabilitātes un izaugsmes paktā paredzētās procedūras. Tā ļauj Komisijai un Padomei atkāpties no budžeta prasībām, kas būtu piemērojamas parastā situācijā, vienlaikus dodot iespēju Komisijai veikt vajadzīgos politikas koordinācijas pasākumus saskaņā ar paktu.

(6) Ir jāturpina pasākumi, lai ierobežotu un kontrolētu pandēmijas izplatīšanos, stiprinātu valstu veselības sistēmu noturību, mazinātu sociālekonomiskās sekas, izmantojot atbalsta pasākumus uzņēmumiem un mājsaimniecībām, un nodrošinātu pienācīgus veselības un drošības apstākļus darbavietā nolūkā atsākt saimniecisko darbību. Savienībai būtu pilnībā jāizmanto dažādie tās rīcībā esošie instrumenti, lai atbalstītu dalībvalstu centienus minētajās jomās. Vienlaikus dalībvalstīm un Savienībai būtu jāsadarbojas, sagatavojot pasākumus, kas vajadzīgi, lai atjaunotu mūsu sabiedrības un ekonomikas normālu darbību un ilgtspējīgu izaugsmi, citstarp integrējot zaļo pārkārtošanos un digitālo pārveidi un mācoties no krīzes laikā gūtās pieredzes.

---

5 COM(2020) 112 final.

6 COM(2020) 123 final.

(7) Covid-19 krīze ir uzsvērusi vienotā tirgus piedāvāto elastīgumu, kas ļauj pielāgoties ārkārtas situācijām. Tomēr, lai nodrošinātu ātru un vienmērīgu pāreju uz ekonomikas atlabšanas posmu, preču un pakalpojumu brīvu apriti un darba ņēmēju brīvu pārvietošanos, ir jāatceļ steidzamie ārkārtas pasākumi, kas kavē vienotā tirgus normālu darbību, tiklīdz tie vairs nav nepieciešami. Pašreizējā krīze rāda, ka veselības aprūpes nozarē ir vajadzīgi krīzes gatavības plāni, kas jo īpaši ietver uzlabotas iepirkuma stratēģijas, dažādotas piegādes ķēdes un svarīgāko piegāžu stratēģiskās rezerves. Tie ir galvenie elementi, uz kuru pamata tiks izstrādāti plašāki krīzes gatavības plāni.

(8) Savienības likumdevējs jau ir grozījis attiecīgos tiesiskos regulējumus[7], lai ļautu dalībvalstīm mobilizēt visus neizmantotos līdzekļus no Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem nolūkā novērst Covid-19 pandēmijas ārkārtas sekas. Minētie grozījumi nodrošinās papildu elastīgumu, kā arī vienkāršotas un racionalizētas procedūras. Lai mazinātu spiedienu uz naudas plūsmu, dalībvalstis arī var 2020.–2021. grāmatvedības gadā izmantot 100 % līdzfinansējuma likmi no Savienības budžeta. Rumānija tiek mudināta pilnībā izmantot šīs iespējas, lai palīdzētu personām un nozarēm, ko šīs problēmas skar visvairāk.

(9) Paredzams, ka pandēmijas sociālekonomiskās sekas Rumānijas reģionos izpaudīsies nevienādi, jo tajos ir būtiskas investīciju un darba ražīguma atšķirības un dažādi specializācijas modeļi. Tas rada būtisku risku, ka palielināsies reģionālās atšķirības Rumānijā, pavēršot pretējā virzienā jau novēroto tendenci, ka nedaudz samazinās atšķirības starp galvaspilsētu un pārējiem reģioniem vai starp pilsētu un lauku rajoniem. To papildina risks, ka uz laiku izirs konverģences process starp dalībvalstīm, tāpēc pašreizējā situācijā ir vajadzīga mērķtiecīga politiska atbildes reakcija.

(10) Rumānija 2020. gada 8. maijā iesniedza 2020. gada valsts reformu programmu un 2020. gada 14. maijā – 2020. gada konverģences programmu. Lai ņemtu vērā abu programmu savstarpējo saistību, tās izvērtētas vienlaikus.

(11) Uz Rumāniju pašlaik attiecas Stabilitātes un izaugsmes pakta korektīvā daļa.

(12) Padome 2020. gada 3. aprīlī nolēma, ka Rumānijā pastāv pārmērīgs budžeta deficīts, jo 2019. gadā netika ievērots deficīta kritērijs. Lēmuma pamatā bija valdības atjauninātie fiskālie mērķi, kas atspoguļoja gada budžeta izpildes datus līdz šim. 2019. gada vispārējās valdības budžeta deficīts 4,3 % apmērā no IKP apstiprināja šo pārkāpumu. Šo pārkāpumu izraisīja pastāvīga fiskālās nelīdzsvarotības palielināšanās ekspansīvas fiskālās politikas dēļ kopš 2016. gada - spēcīgas ekonomikas izaugsmes laikā. Sistemātiskas un atkārtotas atkāpes no valstu fiskālajiem noteikumiem minētajā laikposmā lielā mērā padarīja šos noteikumus neefektīvus. Turklāt Rumānija atkārtoti nav veikusi efektīvus pasākumus, reaģējot uz Padomes ieteikumiem, kas tai sniegti saistībā ar būtiskas novirzes procedūru. Padome 2020. gada 3. aprīlī arī nāca klajā ar

---

[7] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/460 (2020. gada 30. marts), ar kuru groza Regulas (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013 un (ES) Nr. 508/2014 attiecībā uz īpašiem pasākumiem, kas nepieciešami, lai piesaistītu investīcijas dalībvalstu veselības aprūpes sistēmās un citos to ekonomikas sektoros, reaģējot uz Covid-19 uzliesmojumu (Investīciju iniciatīva reaģēšanai uz koronavīrusu) (OV L 99, 31.3.2020., 5. lpp.), un Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/558 (2020. gada 23. aprīlis), ar ko Regulas (ES) Nr. 1301/2013 un (ES) Nr. 1303/2013 groza attiecībā uz īpašiem pasākumiem, lai nodrošinātu ārkārtas elastību Eiropas strukturālo un investīciju fondu izmantošanā, reaģējot uz Covid-19 uzliesmojumu (OV L 130, 24.4.2020., 1. lpp.).

ieteikumu vēlākais līdz 2022. gadam izbeigt pārmērīga valsts budžeta deficīta situāciju Rumānijā.

(13) Rumānijas publisko finanšu ilgtermiņa stabilitāte bija apdraudēta jau pirms Covid-19 uzliesmojuma sakarā ar lielu budžeta deficītu un prognozēto ievērojamo novecošanas izmaksu, jo īpaši pensiju, pieaugumu. Vecuma pensijas 2019. gada septembrī tika palielinātas par 15 %, un, pamatojoties uz 2019. gada vasarā pieņemto pensiju likumu, paredzams, ka 2020. gada septembrī tās palielināsies par 40 % un 2021. gada septembrī tiks pārrēķināts papildu pielikums. Tādējādi pensiju izdevumi ievērojami palielinātos laikposmā no 2020. līdz 2022. gadam. Fiskālās stabilitātes riskus vēl vairāk palielina Covid-19 pandēmijas ietekme uz saimniecisko darbību un fiskālie pasākumi, kas vajadzīgi, lai to mazinātu. Iepriekš pieņemtie fiskālās politikas lēmumu rezultātā Rumānijai ir mazas fiskālās rezerves, lai risinātu Covid-19 uzliesmojuma sekas.

(14) Valdība savā 2020. gada konverģences programmā plāno, ka nominālā bilance pasliktināsies no deficīta, kas bija 4,3 % no IKP 2019. gadā, līdz deficītam 6,7 % apmērā no IKP 2020. gadā, savukārt vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP palielināsies no 35,2 % 2019. gadā līdz 40,9 % 2020. gadā. Makroekonomikas un fiskālo perspektīvu ietekmē liela nenoteiktība Covid-19 pandēmijas dēļ. Turklāt budžeta prognožu pamatā ir valstij raksturīgi riski, proti, daži ieņēmumu posteņi, šķiet, nav aplēsti saskaņā ar pamatā esošajām makroekonomikas prognozēm, savukārt dažu kārtējo izdevumu posteņu samazinājums, šķiet, ir balstīts uz fiskālās konsolidācijas pasākumiem, kas nav precizēti programmā.

(15) Reaģējot uz Covid-19 pandēmiju un īstenojot saskaņotu Savienības pieeju, Rumānija ir noteikusi budžeta pasākumus, lai palielinātu veselības aprūpes sistēmas kapacitāti, ierobežotu pandēmiju un sniegtu atbalstu vissmagāk skartajām personām un nozarēm. Saskaņā ar 2020. gada konverģences programmu minētie budžeta pasākumi sasniedz 1,2 % no IKP. Pasākumi ietver tehnisku bezdarbnieka pabalstu darbiniekiem un līdzīgus pabalstus citām darba ņēmēju kategorijām, medicīnas aprīkojumu un citus izdevumus, lai palīdzētu cīnīties pret Covid-19, un piemaksas veselības nozares darbiniekiem, kas strādā ar pacientiem, kuri inficēti ar Covid-19. Turklāt Rumānija ir paziņojusi par pasākumiem, kas palīdzēs atbalstīt uzņēmumu likviditāti, neradot tiešu ietekmi uz budžetu. Minētie pasākumi ietver nodokļu atlikšanu, PVN atmaksas paātrināšanu, aizdevumu garantijas maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), pagaidu moratoriju banku aizdevumu maksājumu veikšanai mājsaimniecībām un MVU un īres un komunālo pakalpojumu rēķinu atlikšanu MVU. Kopumā Rumānijas valdības veiktie pasākumi atbilst pamatnostādnēm, kas sniegtas Komisijas paziņojumā par koordinētu ekonomisko reakciju uz Covid-19 uzliesmojumu.

(16) Pamatojoties uz Komisijas 2020. gada pavasara prognozi ar nemainīgas politikas pieņēmumu, Rumānijas vispārējās valdības budžeta bilance tiek prognozēta -9,2 % apmērā no IKP 2020. gadā un -11,4 % apmērā no IKP 2021. gadā. Tiek prognozēts, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP 2020. gadā sasniegs 46,2 %.

(17) Rumānija ārkārtas stāvokli izsludināja 2020. gada 16. martā. Tika uzdots no 2020. gada 25. marta slēgt visas skolas un veikalus, izņemot tos, kas pārdod pirmās nepieciešamības preces, un stājās spēkā robežas šķērsošanas ierobežojumi. Pārvietošanās sabiedriskās vietās bija atļauta tikai atsevišķos gadījumos, nosakot stingrākus pasākumus attiecībā uz personām, kas vecākas par 65 gadiem. Rumānija arī ieviesa aizliegumu starptautiskiem ceļojumiem uz konkrētām valstīm un noteica stingrus norobežošanās pasākumus vairākām pilsētām. Šī situācija ir smagi skārusi

ekonomikas ražošanas sektoru, jo pārvietošanās ierobežojumi ir ļoti negatīvi ietekmējuši saimniecisko darbību. Rūpniecības sektorā vairāki ražotāji martā pārtrauca ražošanu, radot spēcīgu papildu ietekmi nozīmīgās nozarēs, piemēram, autobūves nozarē. Līdzīgas tendences ir vērojamas mazumtirdzniecības un viesmīlības nozarēs. Kopējā ietekme izraisīs ekonomikas lejupslīdi 2020. gadā. Ārkārtas stāvoklis beidzās 2020. gada 14. maijā, un Rumānija paziņoja, ka tā pakāpeniski īstenos pārvietošanās ierobežojumu atcelšanas pasākumus. Sākot no 2020. gada 15. maija, tika ieviesti pasākumi pārvietošanās atvieglošanai pilsētās, komerciālas mazumtirdzniecības daļējai atsākšanai un aizsardzības masku obligātai izmantošanai slēgtās sabiedriskās vietās un komerctelpās, sabiedriskajā transportā un darba vietās. Daži automobiļu rūpniecības ražotāji pakāpeniski atsāka darbību 2020. gada maija sākumā. Valdība gatavo turpmākus pasākumus, kuru mērķis ir ekonomikas restartēšana.

(18) Pandēmija ir radījusi vēl nepieredzētu spiedienu uz veselības aprūpes sistēmu. Krīze skāra sistēmu, ko raksturo strukturālas nepilnības, piemēram, zemi tēriņi un nevienlīdzīga piekļuve veselības aprūpei. Šajā kontekstā nozīmīgs uzdevums ir uzlabot veselības aprūpes sistēmas noturību un spēju reaģēt uz satricinājumiem. Tūlītējās reakcijas ietvaros Rumānija iegādājās kritiski svarīgas zāles un iekļāva ar Covid-19 saistītās medicīniskās izmaksas neapdrošināto personu minimālo pabalstu paketē. Ievērojams veselības aprūpes darbinieku, tostarp ģimenes ārstu, trūkums, kā arī novecojušas medicīniskās iestādes, zāļu trūkums, nepietiekama apmācība veselības aprūpes darbiniekiem un ierobežota nepārtrauktība un integrācija starp dažādiem aprūpes līmeņiem vājina veselības aprūpes sistēmas noturību. Neapmierinātās medicīniskās vajadzības, par kurām tika ziņots, palielinājās jau pirms Covid-19 krīzes, un veselības aprūpes pieejamība, visticamāk, ir pasliktinājusies. Pandēmija vēl vairāk atklāja reģionālās atšķirības, ka arī atšķirīgās situācijas veselības aprūpes segumā grupām ar zemiem ienākumiem un vecāka gadagājuma cilvēkiem. Ilgtermiņā sabiedrības novecošana un migrācija ir problēmas, kas rada arvien lielāku spiedienu uz veselības aprūpes sistēmas ilgtspēju. Ņemot vērā Covid-19, vienlīdz svarīgi ir risināt strukturālus jautājumus, tostarp izstrādāt profilaktisku, ambulatoru un uz kopienu balstītu aprūpi, izmantojot mērķtiecīgus sabiedriskās politikas pasākumus. Būs vajadzīgas ilgtermiņa investīcijas, lai stiprinātu Rumānijas veselības aprūpes sistēmu, nodrošinot veselības aprūpes darbiniekus un aprīkojumu, uzlabojot tehnoloģiskos un lietišķos pētījumus un pilnveidojot veselības aprūpes pakalpojumu aptvērumu un pieejamību visiem iedzīvotājiem, arī ārpus pilsētām, tostarp izmantojot e-veselības pakalpojumus.

(19) Straujā ekonomikas izaugsme pēdējo gadu laikā izraisīja sociālo apstākļu uzlabošanos. Mājsaimniecību izmantojamie bruto ienākumi 2019. gadā palielinājās par 5,7 %. Nabadzības un sociālās atstumtības risks 31,2 % apmērā 2019. gadā bija viens no augstākajiem Eiropas Savienībā, lai gan tam bija tendence pastāvīgi samazināties. Tomēr pandēmijas ietekme uz ekonomiku var izraisīt sociālo apstākļu pasliktināšanos. Paredzams, ka pieaugs nabadzība un sociālā atstumtība, tostarp bērnu nabadzība, nodarbinātu personu nabadzība un ienākumu nevienlīdzība, un starp visvairāk apdraudētajām ir visneaizsargātākās iedzīvotāju grupas, piemēram, nestandarta darba ņēmēji, nedeklarēti darba ņēmēji, pašnodarbinātas personas, romi, cilvēki ar invaliditāti, vecāka gadagājuma cilvēki un bezpajumtnieki. Sociālās aizsardzības pasākumu tvērums un piemērotība un nodokļu un pabalstu sistēmas efektivitāte ienākumu pārdalē joprojām ir ierobežota. Bērniem lauku apvidos un neoficiālās apmetnēs ir ierobežota piekļuve kvalitatīvai agrīnai pirmsskolas izglītībai un aprūpei, pienācīgam uzturam, veselības aprūpei un mājokļiem. Sociālajiem pārvedumiem ir ļoti ierobežota ietekme uz nabadzības samazināšanu, un kopš 2008. gada nav atjaunināts

sociālais atsauces indekss, ko izmanto kā pamatu lielākajai daļai sociālo pabalstu. Ienākumu minimuma atbalsta pietiekamība joprojām ir viena no zemākajām Eiropas Savienībā. Lai gan iekļaušanas ienākumu minimuma reforma tika pieņemta 2016. gadā, tā tika vēlāk atlikta uz 2021. gadu. Sociālie pakalpojumi un pamatpakalpojumi joprojām ir lielā mērā nepietiekami, tostarp tādās jomās kā ūdensapgāde un sanitārija, enerģētika un mājokļi. Turklāt teritoriālais sadalījums ir nevienmērīgs, un to raksturo būtiskas atšķirības starp laukiem un pilsētām un reģioniem. Tas var ierobežot spēju pretoties pandēmijas ietekmei. Sociālās ekonomikas potenciāls uzlabot sociālos apstākļus joprojām netiek izmantots.

(20) 2019. gadā darba tirgus attīstība joprojām bija pozitīva, taču joprojām pastāv atšķirības starp reģioniem, lauku un pilsētu teritorijām un sociālekonomiskajām grupām. Ir reģistrēts augsts neaktivitātes līmenis, jo īpaši attiecībā uz sievietēm, jauniešiem, mazkvalificētiem darbiniekiem, cilvēkiem ar invaliditāti un gados vecākiem cilvēkiem. Saistībā ar Covid-19 uzliesmojumu pašreizējās problēmas, visticamāk, padziļināsies, vienlaikus strauji pieaugot bezdarbam un neaktivitātei. Saskaņā ar Komisijas prognozi paredzams, ka bezdarba līmenis 2020. gadā palielināsies līdz 6,5 % un 2021. gadā pazemināsies līdz 5,4 %. Nedeklarēts darbs joprojām ir problēma, un pašreizējā situācijā tā negatīvā ietekme varētu saasināties, uzsverot nepieciešamību atbalstīt pāreju uz deklarētu darbu. Tādēļ ļoti svarīgi ir savlaicīgi un īpaši pielāgoti pakalpojumi, lai risinātu krīzes skarto neaizsargāto grupu un darba ņēmēju vajadzības. Papildus nesen uzsāktajai tehniskā bezdarba shēmai, lai īstermiņā un ilgtermiņā stiprinātu darba tirgus noturību, ļoti būtiski ir attīstīt piekļuvi saīsināta darbalaika programmām, veicināt ienākumu atbalsta pasākumus, elastīgu darba režīmu un tāldarbu skartajiem darba ņēmējiem, iesaistot sociālos partnerus.

(21) Joprojām pastāvoša prasmju neatbilstība un prasmju trūkums, kura pamatā ir demogrāfiskās tendences un izglītības un apmācības ierobežotā nozīme darba tirgū, ierobežoja Rumānijas ekonomikas izaugsmes potenciālu vēl pirms pandēmijas. To pieaugušo īpatsvars, kuri 2019. gadā piedalījās mācību pasākumos (1,3 %), ir viens no zemākajiem ES. Zema līdzdalība agrīnā pirmsskolas izglītībā un aprūpē vairo iespēju nevienlīdzību starp skolēniem. Būtiskas problēmas joprojām pastāv taisnīguma, iekļautības un izglītības kvalitātes ziņā, un šajā jomā ir vajadzīgas stratēģiskas reformas. Rumānijā ir liels to personu īpatsvars, kas priekšlaicīgi pamet izglītību un apmācību (15,3 % 2019. gadā), un to jauniešu īpatsvars, kuri nemācās, nestrādā un neapgūst arodu (14,7 %, kas ir neliels pieaugums salīdzinājumā ar 2018. gadu). Joprojām nav integrēta valsts mēroga mehānisma, kas būtu vērsts pret priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu. Izglītības rezultāti, jo īpaši lauku un ekonomiski atpalikušajos reģionos, neuzlabojas. Līdzdalība augstākajā izglītībā ir zema, un tā joprojām nav pietiekami pielāgota darba tirgus vajadzībām. Absolventu skaits zinātnē, tehnoloģijās, inženierzinātnēs un matemātikā (*STEM*) joprojām ir īpaši zems. Daudziem Digitālās ekonomikas un sabiedrības indeksa komponentiem Rumānijā ir slikts rādītājs – tas citstarp attiecas uz digitālajiem publiskajiem pakalpojumiem, iedzīvotāju digitālajām prasmēm un uzņēmumu digitalizācijas pakāpi. Digitālās pamatprasmes un programmatūras pamatprasmes ir vienas no zemākajām Eiropas Savienībā. Nepietiekamas digitālās infrastruktūras, mācību materiālu un nepietiekamu digitālo prasmju dēļ Covid-19 uzliesmojuma izraisītā pāreja uz tālmācību rada problēmas izglītības un apmācības iestādēm, pedagogiem un studentiem, jo īpaši nelabvēlīgā situācijā esošiem studentiem un romiem.

(22) Pandēmijas un no tās izrietošo pārvietošanās ierobežojumu dēļ piegādes ķēdes visā valstī ir pārtrauktas, uzņēmumiem ir nācies samazināt vai pat slēgt darbību, un cilvēki

nav bijuši spējīgi strādāt. Jebkāda lieluma uzņēmumus, jo īpaši MVU, spēcīgi ietekmē tirdzniecības pārtraukšana un pārvietošanās ierobežojumi, un tie saskaras ar likviditātes ierobežojumiem un bankrota risku. Valdība pieņēma pasākumu kopumu, kas apvieno pielāgotu palīdzību uzņēmumiem un ienākumu aizsardzību visiem skartajiem darba ņēmējiem. Lai atgūtos no krīzes, būs vajadzīgi papildu līdzekļi, ar kuriem turpināt atbalstīt uzņēmumus un mājsaimniecības. Īpaša uzmanība būs jāpievērš pakalpojumu nozarei, jo tā ir vissmagāk skarta, un paredzams, ka dažās apakšnozarēs samazinājums notiks ilgāk nekā ražošanā. Valdības reaģēšanas pasākumi ietver publisko garantiju shēmas (*IMM Invest*) izveidi 15 miljardu Rumānijas leju apmērā, lai piedāvātu valsts garantijas MVU, kuri slēdz līgumus par bezprocentu aizdevumiem investīciju finansēšanai un apgrozāmā kapitāla nodrošināšanai. Šīs garantijas būs izdevīgas arī bankām, kurām arī turpmāk jābūt labi kapitalizētām un likvīdām, lai nodrošinātu nepieciešamo kredītu plūsmu mājsaimniecībām un uzņēmumiem. Turklāt, ņemot vērā banku līdz šim samērā ierobežoto lomu kredītu piešķiršanā uzņēmumiem, jo īpaši inovatīviem MVU, ar aizdevumu garantijām vien varētu nepietikt.

(23) Lai veicinātu ekonomikas atlabšanu, būs svarīgi pasteidzināt tādu publisko investīciju projektu īstenošanu, kuri jau sagatavoti realizēšanai, un veicināt privātās investīcijas, tostarp veicot attiecīgas reformas. Krīze vēl skaidrāk parādīja, ka Rumānijai ir ārkārtīgi svarīgi atsākt publiskās infrastruktūras darbus tādās jomās kā ilgtspējīgs transports, tīra enerģija, vides un digitālo pakalpojumu infrastruktūra. Pilsētu transportu negatīvi ietekmē sektora sliktā organizētība un vietējo pakalpojumu sniedzēju vājā administratīvā kapacitāte. Atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūrai joprojām raksturīgs ļoti neliels sadzīves atkritumu reciklēšanas apjoms un ļoti augsts poligonos apglabāto atkritumu rādītājs. Nacionālā enerģētikas un klimata plāna īstenošanai būs vajadzīgi ieguldījumi tīrā ražošanā un enerģijas izmantošanā, kā arī vienrūpniecisku un oglekļietilpīgu reģionu pārveidošana. Jāpastiprina centieni paplašināt un modernizēt dzeramā ūdens un notekūdeņu infrastruktūru. Nopietnu strukturālu trūkumu dēļ ir nepieciešamas arī investīcijas gaisa satiksmes uzraudzības tīklā. Ir arī jāmodernizē un jānodrošina visu to digitālo publisko pakalpojumu sadarbspēja, kas rada informācijas apmaiņu, tostarp sociālajā, izglītības un veselības jomā. Lielās reģionālās atšķirības un zemais ražīgums dažās nozarēs kaitē ilgtermiņa ilgtspējīgai izaugsmei. Vienlīdz svarīgas ir investīcijas ekonomikas konkurētspējas veicināšanai, atbalstot pētniecības un izstrādes darbības, inovatīvus MVU un integrāciju Savienības stratēģiskajās vērtību ķēdēs. Uzņēmumu ieguldījumi pētniecībā un izstrādē joprojām ir nelieli un aprobežojas ar nelielu skaitu apakšnozaru, kas ir ļoti atkarīgas no ārvalstu tiešajiem ieguldījumiem. Pētniecības un izstrādes publiskā finansējuma samazināšanās ir novedusi pie zemas zinātniskās un tehnoloģiskās kvalitātes un vājas saiknes starp akadēmiskajām aprindām un uzņēmumiem. Taisnīgas pārkārtošanās fonda līdzekļu 2021.–2027. gada plānojums varētu palīdzēt Rumānijai risināt dažas no problēmām, ko rada pāreja uz klimatneitrālu ekonomiku, īpaši teritorijās, kas ietvertas ziņojuma par valsti D pielikumā[8]. Tas ļautu Rumānijai optimāli izmantot minēto fondu.

(24) Valsts pārvaldes reforma ir apstājusies. Nav efektīvas stratēģiskās un budžeta plānošanas sistēmas, kas izraisa ķēdes reakciju attiecībā uz valsts ilgtermiņa attīstības stratēģisko redzējumu, darbību prioritāšu noteikšanu un politikas koordināciju centrālā un vietējā līmenī. Nozaru stratēģiskais regulējums ir sadrumstalots un dažkārt pārklājas, bet pasākumi, kas jāveic nozarēs, nav sarindoti prioritārā secībā. Valdības

[8] SWD(2020) 522 final.

Ģenerālsekretariāta stratēģiskās pārvaldības loma joprojām nav konsolidēta. Liela kompetenču un resursu sadrumstalotība joprojām ietekmē sabiedrisko pakalpojumu īstenošanu, jo īpaši vietējā līmenī un nabadzīgās kopienās. Birokrātija un nepietiekama spēja sniegt kvalitatīvus pakalpojumus, tostarp digitālajā jomā, negatīvi ietekmē iedzīvotājus un uzņēmumus, jo īpaši krīzes laikā. Turpmāku tirgus attīstību kavē apgrūtinošas administratīvās procedūras uzņēmumu izveidei, kā arī pakalpojumu sniedzējiem, tostarp reglamentētām profesijām, noteiktās regulatīvās prasības. Pastiprināta sadarbība starp Rumānijas tirgus uzraudzības iestādēm un muitas dienestiem var palīdzēt samazināt no valstīm ārpus Savienības importētu neatbilstīgu ražojumu apjomu. Bieža reorganizācija un pārlieka pagaidu pārvaldības izmantošana kavē vadības neatkarību. Valstij piederošu uzņēmumu korporatīvās pārvaldības īstenošana joprojām rada problēmas.

(25) Lēmumu pieņemšanas paredzamība vēl aizvien ir nopietna problēma. Pirms krīzes tika izpildīta tikai apmēram viena trešdaļa no valdības gada plāna. Pieņemto ārkārtas rīkojumu skaits joprojām bija ļoti liels, radot nenoteiktību un, iespējams, kavējot investīcijas. Piemēram, GEO 114/2018 bija būtiska sociālekonomiskā ietekme uz vairākām nozarēm, tostarp finanšu nozari. Lai gan noteikumi ar negatīvu ietekmi uz banku nozari tika atcelti, joprojām ir spēkā daži pasākumi, kas varētu ietekmēt otrā pensiju līmeņa fondu ilgtermiņa dzīvotspēju. Publiskā iepirkuma tiesību aktu paredzamība un stabilitāte joprojām ir saistīta ar būtiskām problēmām. Publiskā iepirkuma efektivitāte joprojām ir risināma problēma, tāpat kā dažu pasākumu neatgriezeniskums, jo īpaši *ex ante* kontroles vienkāršošana. Maz ir panākts centienos uzlabot regulējuma ietekmes novērtējumu pārvaldību, kvalitāti un efektīvu izmantošanu. Nav iestāžu sistēmas kvalitātes kontrolei valdības līmenī, un joprojām tiek izvērtētas iespējas izveidot regulējuma ietekmes novērtēšanas padomi. Sociālā dialoga darbība joprojām ir ierobežota, jo īpaši nozaru līmenī, savukārt jēgpilna un pastāvīga sociālo partneru iesaiste ir būtiska, lai, ņemot vērā pašreizējo krīzi, varētu sekmīgi īstenot jebkādu izejas un atveseļošanas stratēģiju. Izveidotā iestāžu sistēma apspriedēm netiek pienācīgi izmantota, lai sniegtu ieguldījumu lēmumu pieņemšanas procesā, un tā pietiekami neiesaista sociālos partnerus reformu izstrādē un īstenošanā. Diskusijas par izmaiņām sociālā dialoga likumā un ekonomikas nozaru pārskatīšana ir apstājusies. Turpmākā rīcība saistībā ar Starptautiskās Darba organizācijas 2018. gada aprīlī izdotajiem ieteikumiem joprojām ir neskaidra. Tas, ka neeksistē pastāvīgs objektīvs mehānisms minimālās algas noteikšanai, var negatīvi ietekmēt uzņēmējdarbības vidi.

(26) Šie ieteikumi pievēršas pandēmijas sociālekonomiskās ietekmes novēršanai un ekonomikas atlabšanas veicināšanai, taču Rumānijai 2019. gadā adresētie ieteikumi, ko Padome pieņēma 2019. gada 9. jūlijā, attiecās arī uz reformām, kuras ir būtiskas, lai risinātu strukturālās problēmas vidējā līdz ilgākā termiņā. Šie ieteikumi nav zaudējuši aktualitāti un arī turpmāk tiks pārraudzīti visā nākamā gada Eiropas pusgada ciklā. Tas attiecas arī uz ieteikumiem, kas skar ar investīcijām saistīto ekonomikas politiku. Minētie ieteikumi būtu jāņem vērā kohēzijas politikas finansējuma stratēģiskajā plānošanā pēc 2020. gada, t. sk. pašreizējās krīzes ietekmes mazināšanas pasākumos un izejas stratēģijās.

(27) Pēc vairākiem pēdējo gadu sarežģījumiem spiediens uz banku nozari ir mazinājies, jo 2020. gada sākumā tika atcelti vairāki pasākumi, kas iepriekš radīja bažas, tostarp banku nodoklis. Banku nozare, sākoties pašreizējai Covid-19 krīzei, ir labi kapitalizēta un likvīda, savukārt ienākumus nenesošo aizdevumu īpatsvars samazinājās zem 5 %. Pasākumi, ko valdība pieņēmusi, lai atbalstītu mājsaimniecības un uzņēmumus, jo

īpaši MVU, arī ir svarīgi, lai saglabātu banku sektora noturību un banku spēju absorbēt satricinājumus. Arī komercbankas ir veikušas pasākumus, lai atbalstītu klientus, piemēram, atliekot pamatsummas un procentu maksājumus, pagarinot kredīta atmaksu, nodrošinot bankomātu likviditāti un samazinot maksu par tiešsaistes pakalpojumiem. Rumānijas Valsts banka 2020. gada 20. martā pazemināja monetārās politikas likmi un paziņoja, ka tā sāks pirkt Rumānijas lejās denominētus valdības vērtspapīrus sekundārajā tirgū, lai nodrošinātu raitu reālās ekonomikas un publiskā sektora finansēšanu. Neraugoties uz pieņemtajiem pasākumiem, tostarp uzraudzības iestāžu piešķirto prudenciālās uzraudzības elastību, aktīvu kvalitāte turpmākajos mēnešos, visticamāk, pasliktināsies. Šajā sakarā piesardzīgas kreditēšanas standartu saglabāšana un atbalsta noteikšana par prioritāti dzīvotspējīgiem aizņēmējiem palīdzēs aizsargāt aktīvu kvalitāti banku nozarē. Turklāt stabilas un paredzamas normatīvās vides garantēšana bankām ir svarīgs priekšnoteikums, lai saglabātu to aktīvo lomu ekonomikas kreditēšanas nodrošināšanā un ekonomikas atveseļošanas atbalstīšanā.

(28) Būtiski tiesību aktu grozījumi un politiskais spiediens uz tiesu iestādēm 2017. un 2018. gadā un lielākajā daļā no 2019. gada ir ietekmējuši tiesu sistēmas efektivitāti, kvalitāti un neatkarību, kā arī tās spēju izmeklēt augsta līmeņa korupciju un sodīt par to. Lai gan valdība pašlaik atbalsta korupcijas novēršanas un sodīšanas pasākumus un ir izrādījusi vēlmi atcelt dažus no vispretrunīgākajiem pasākumiem, Rumānija vēl nav veikusi nepieciešamās izmaiņas tiesību aktos. Šiem jautājumiem tiek veltīta uzmanība, veicot uzraudzību saskaņā ar sadarbības un pārbaudes mehānismu. Šā mehānisma ietvaros Komisija turpina uzraudzīt tiesu sistēmas reformu un cīņu pret korupciju Rumānijā. Tādējādi šīs jomas nav iekļautas Rumānijai adresētajos ieteikumos, bet tām ir būtiska nozīme pozitīvas sociālekonomiskās vides izveidei valstī.

(29) Eiropas pusgads nodrošina satvaru pastāvīgai ekonomikas un nodarbinātības politikas koordinēšanai Savienībā, un tādējādi var veicināt ekonomikas ilgtspēju. Dalībvalstis savās 2020. gada valsts reformu programmās ir izvērtējušas progresu saistībā ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) īstenošanu. Nodrošinot tālāk sniegto ieteikumu pilnīgu īstenošanu, Rumānija sekmēs progresu IAM sasniegšanā un kopīgus pūliņus konkurētspējīgas ilgtspējas nodrošināšanai Savienībā.

(30) 2020. gada Eiropas pusgada kontekstā Komisija ir veikusi visaptverošu Rumānijas ekonomikas politikas analīzi un publicējusi to 2020. gada ziņojumā par valsti. Tā ir arī novērtējusi 2020. gada konverģences programmu, 2020. gada valsts reformu programmu un to, kā īstenoti Rumānijai iepriekšējos gados adresētie ieteikumi. Izvērtējumā Komisija ņēma vērā ne tikai programmu lietderību ilgtspējīgas fiskālās un sociālekonomiskās politikas nodrošināšanā Rumānijā, bet arī to atbilstību Savienības noteikumiem un norādēm, ņemot vērā, ka ir jānostiprina Savienības vispārējā ekonomikas pārvaldība, turpmākajos valsts lēmumos nodrošinot Savienības līmeņa ieguldījumu.

(31) Ņemot vērā minēto novērtējumu, Padome ir izskatījusi 2020. gada konverģences programmu, un tās atzinums[9] ir atspoguļots jo īpaši 1. ieteikumā.

(32) Padome ir izskatījusi 2020. gada valsts reformu programmu un 2020. gada konverģences programmu, ņemot vērā Komisijas padziļināto pārskatu un šo novērtējumu. Šajos ieteikumos ir ņemts vērā, ka pandēmijas apkarošana un ekonomiskās atlabšanas veicināšana ir pirmais nepieciešamais solis, kas ļaus koriģēt nelīdzsvarotību. Ieteikumi, kuri ir tieši vērsti uz makroekonomisko nelīdzsvarotību, ko

[9] Saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 1466/97 9. panta 2. punktu.

Komisija konstatējusi saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1176/2011 6. pantu, ir atspoguļoti 4. ieteikumā,

AR ŠO IESAKA Rumānijai 2020. un 2021. gadā rīkoties šādi.

1. Īstenot fiskālo politiku saskaņā ar Padomes 2020. gada 3. aprīļa ieteikumu[10], veicot visus vajadzīgos pasākumus, lai efektīvi risinātu pandēmijas situāciju, stiprinātu ekonomiku un atbalstītu tās turpmāko atlabšanu. Izvairīties no tādu pastāvīgu pasākumu īstenošanas, kas apdraudētu fiskālo stabilitāti. Stiprināt veselības aprūpes sistēmas noturību, tostarp veselības aprūpes darbinieku un zāļu jomā, un uzlabot piekļuvi veselības aprūpes pakalpojumiem.

2. Nodrošināt pienācīgu ienākumu aizstāšanu un paplašināt sociālās aizsardzības pasākumus un piekļuvi pamatpakalpojumiem visiem. Mazināt krīzes ietekmi uz nodarbinātību, izstrādājot elastīgu darba režīmu un aktivizēšanas pasākumus. Stiprināt prasmes un digitālo mācīšanos, ka arī nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi izglītībai.

3. Nodrošināt likviditātes atbalstu ekonomikai, lai sniegtu labumu uzņēmumiem un mājsaimniecībām, jo īpaši maziem un vidējiem uzņēmumiem un pašnodarbinātām personām. Pasteidzināt tādu publisko investīciju projektu īstenošanu, kuri jau sagatavoti realizēšanai, un rosināt privātās investīcijas, lai sekmētu ekonomikas atlabšanu. Ievirzīt investīcijas uz zaļo pārkārtošanos un digitālo pāreju, jo īpaši uz ilgtspējīgu transportu, digitālo pakalpojumu infrastruktūru, tīru un efektīvu enerģijas un vides infrastruktūras ražošanu un izmantošanu, tostarp ogļu ieguves reģionos.

4. Uzlabot valsts pārvaldes kvalitāti un efektivitāti un lēmumu pieņemšanas paredzamību, tostarp pienācīgi iesaistot sociālos partnerus.

Briselē,

Padomes vārdā –
priekšsēdētājs

[10] OV C 116, 8.4.2020., 1.-3. lpp.